

BISERICA și ȘCOLA.

Foia bisericească, școlastică, literară și economică.

Iese odată în săptămână: DUMINECA.

542

PREȚUL ABONAMENTULUI.

Pentru Austro-Ungaria:
Pe un an 5 fl.—cr., pe 1/2 an 2 fl. 50 cr.
Pentru România și străinătate:
Pe un an 14 fr., pe jumătate an 7 franci.

PREȚUL INSERȚIUNILOR:

Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin
cam 150 cuvinte 3 fl.; până la 200 cuvinte 4 fl.;
și mai sus 5 fl v. a.

Correspondențele să se adreseze Redacțiunii

„BISERICA și ȘCOLA.“

Er banii de prenumerațiune la
TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.

In situațiunea de astăzi a școlilor noastre confessionale.

A trebuit multă strădanie și multă jertfă din partea bisericii și poporului nostru, până când se ridicăm, și se organizăm școlile noastre în forma și modul, cum le avem astăzi. Și mângâiere avem, când astăzi vedem, și putem constata, că școlile noastre în marea lor majoritate nu stau inapoiă școlilor altor confesiuni și altor poporé, cari s'au găsit, și se găsesc în condițiuni mult mai favorabile, decât noi.

Când privim însă cu un felu de mândria și de sigur cu multă mulțămire sufletescă la lucrările săvârșite pre terenul învățământului și educațiunii, nu ne este permis de altă parte să uităm un lucru și anume, că: cestiunile, cari privesc învățământul și educațiunea, sunt întrebări pururea deschise. Așa este școla făcută, ca vecinic să aibă trebuință de a-și înnoi și întineri puterile, — dacă este vorba, ca să-satisfacă în deplină măsură pretensiunilor înaintate ale lumii de astăzi. Și această renouire și rentinerire a puterilor școlei îndreptată trebuie să-facă cu deosebire în următoarele două direcțiuni și anume: a) pre terenul didactic ca atare și b) spre căsigarea mijlocelor de venit trebuincioase pentru asigurarea existenței și a unei dezvoltări prielnice a școlilor noastre.

În ceea ce privesc dezvoltarea pre terenul propriu didactic, și preste tot pre terenul educațiunii, corpul nostru învățătoresc în marea lui majoritate atât după catedră, cât și prin mijlocul reuniunilor învățatoresci lucrază cu totă strădania la împlinirea grelei sale misiuni, și ca învățatori confessionali cu deosebită îngrijire pentru dezvoltarea

sămțului religios în elevi și pentru o bună creștere religioasă a generațiunilor viitoare. Pre acest teren greu, și de mare valoare pentru dezvoltarea noastră ulterioară, pre terenul cultural, negreșit că tendința noastră este, ca din zi în zi să facem tot mai mult. Și nu ne îndoim nici pre un moment vom și face mai mult, pentru că voim cu totă rezoluțiunea să facem, și să lucrăm totul pentru întărirea sfintei noastre biserici și pentru înaintarea poporului nostru pe toate terenurile vieții. Un lucru ținem să-adaogem din partea noastră în această direcțiune, și anume: să-imbinaș în măsură mai mare învățământul cu viața, cu împrejurările și greutatea vieții.

Pentru mai bună orientare în punctul acesta, credem, că este bine, să-amintim aici împrejurarea, că astăzi în întreaga Europa este generală plânsorea, că școla și învățământul de astăzi ridică și înmulțesce pretensiunile de viață ale elevilor în pré mare măsură, și în același timp nu poate desvolta în proporțiune corespunzătoare în elevi spiritul și capacitatea de lucru, ér această împrejurare încă ar fi contribuit, și ar contribui la nemulțămirea, ce o vedem că devine din zi în zi tot mai generală în lumea de astăzi.

Școlilor noastre nu li se poate face această imputare. Un lucru însă, așa ni-se pare nouă, rămâne și la noi pré de multe ori nebagat în seamă, și anume: lă noi răspunderea pentru rezultatele obținute, seau neobținute pre terenul educațiunii aprópe întreaga se pune în sarcina școlei și a învățatorului, în timp ce la educațiune nu concurge numai școla și învățatorul și mai au înriurința asupra educațiunii și alți trei factori tot atât de însemnați, precum este școla și învățatorul și anume: a) capa-

citătea, și respective dispusețiunile sufletesei, cu cari a dotat Dumnezeu pre om, b) casa părintescă, și c) împrejurimea, și respective societatea, în carea se găsește elevul în timpul, când umblă la școlă și mai cu seamă în timpul, când intră din școlă în viață.

Amintim în punctul acesta un cas din nefericire pré cunoscut la noi, care s'a ivit în măsură mai mare chiar în timpul, când școlele noastre au luat un avânt mai mare. S'a ivit adecă în multe părți la popor un lucș omoritoriu în îmbrăcăminte; și negreșit pentru acéști bôlă socială a poporului nostru i-se face imputare și școlei, — dîcîndu-i-se adecă școlei, că ar fi fost de lipsă, ca să lucreze cu mai mult rezultat contra acestui rău, de carele suferă astăzi în măsură atât de mare poporul nostru.

Față de acéști imputare, carea se face școlei, noi așa credem, și cutezăm a afirma, că școlă va fi făcut, și faptice a făcut ceea ce a putut pentru combaterea răului. Învătăturile, ce le-a auđit elevul în școlă dela învățătorul său în cazul de față n'au fost din nefericire totdeauna în consonanță cu cele ce pôte că le-a vėđut chiar în casa părintescă, seau în societatea, în care a trăit.

Chiar pentru acésta, fiind la noi de atâta importanță o creștere cât mai nimerită a generațiunilor viitoare în spiritul religiunii și bisericii și înzestrată cu cunoscînțele de lipsă și cu capacitatea trebuinciosă pentru a puté lupta și înfrânge cu succes greutățile și necazurile vieții de astăzi — de lipsă este, ca să-ne dăm totă silința, ca să producem deplină armoniă între toți factorii, dela cari depinde o bună educațiune, și anume să producem deplină armoniă, între casa părintescă, școlă și societate atât în ceea ce privesce scopul, cât și mijlocele și direcțiunea ce-o urmărim prin educațiune.

Acéști armoniă la prima vedere s'ar păré un lucru fôrte ușor de realizat, deorece, când este vorba de creșterea generațiunilor viitoare, este natural, că lăsând la o parte ori-ce considerațiuni, să-ne însuflețim numai de interesele și viitoriul sfinteii noastre bisericii și al poporului. Cu tôte acestea siliți suntem a constata, că întru realizarea acestei dorințe și trebuincioșe armonii dăm de o mulțime de pedeci, cari nu se pot delatura cu ușurință, dar cari negreșit trebuie delăturate. Binele pre acest teren și în acéști direcțiune îl-dorim negreșit cu toții de o potrivă dar nu-l putem realiza, precum dorim, din motivul, că adesea pôte că fără voia noastră nu putem, seau nu voim, să vedem împrejurările la părere mici,

dar cari faptice ne împedecă a realiza mai cu sporu și mai cu succes binele și progresul cel mare de carele ne însuflețim toți de o potrivă.

Amintim și în punctul acesta un exemplu, carele îl luăm chiar din viața comunelor noastre bisericesci, și chiar de pre terenul învățămîntului nostru elementar. Se ivesc adecă din când în când mici divergențe de vederi și opinii între învățători și între ceialalți membrii ai organismului parochiei. Că se ivesc astfel de divergențe de vederi între ómenii nostri din parochiă este un lucru, carele judecat din motivul, că între ómenii, cari cugetă, se pot ivi divergențe de păreri, — nu surprinde pre nimenea. Ar fi însă de sigur un lucru trist și dureros, când pentru mici divergențe de vederi din greșelă, preocupățiune, seau lipsă de prevedere s'ar poté, să-se nască nențelegeri în dauna bisericii și a școlei, în dauna creșterii poporului. A evita ivirea astorfeliu de casuri și a conlucra la întărirea armoniei trebuincioșe între toți factorii, cari au înrîurînță, și concurg la învățămînt, este deci o datorință, carea ne privesce pre toți de o potrivă.

În curat fiind pre deplin cu acéști datorință, mergem un pas înainte, și ne întrebăm asupra modului nimerit, cum să-o împlinim?

Răspunsul la acéști întrebare, și calea nimerită pentru realizarea succésă a acestei probleme ni-o arată sfânta evangeliă, și în reasumat se cuprinde în următoarele două puncte, și anume: a) iubire deplină cătră cauza sfântă a bisericii, școlei și poporului, și b) bunăvoință și iubire cătră noi și între noi.

Școlele noastre sunt o parte întregitória și de sigur fôrte însemnată a vieții și a capacității noastre de dezvoltare. Și de sigur toți dorim și toți iubim înaintarea noastră și ridicarea și întărirea în măsură cât mai mare a capacității noastre de dezvoltare. Și deci este natural că încălđindu-ne și însuflețindu-ne pururia de acéști iubire, Dumnezeu ne va ajuta, să aflăm și calea și modalitatea evangelică, carea să-ne ducă la scop, carea să-reasumă chiar după tecstul sfinteii evangeli: întru a-ne însuși mai multă răbdare unii față de alții, și a-ne întări dîlnic în măsură tot mai mare în manierele adevărat creștinesci, ce ni-le impune evangeliă Domnului. Greși putem toți în ambe aceste direcțiuni; dar creștinismul nostru vine, și ne dîce în rugăciunea domnească, ca să iertăm unii pre alții, ca ast-feliu să putem dobândi dela D-đeu iertare pentru greșelele, la cari suntem expuși toți deopotrivă, și în acelaș timp prin maniere frumoșe creștinești să ne îndreptăm uunii pre

alții, ca ast-feliu îndreptându-ne, să ne apropiem unii de alții, și să devenim un cuget și o simțire întru realizarea scopurilor mari a-le bisericeii și a-le poporului credincios.

Întempinăm însă din nefericire chiar în această direcțiune un mare duiman. Este așa numita nervositate a veacului nostru. Veacul nostru prin invențiunile lui și în special cu drumurile de fer, cu telegraful, cu telefonul și altele, pe cât a înlesnit comunicațiunea între ómeni, pe atât este fapt, că a înmulțit cauzele, cari produc nervositatea. Și în lumea învățaților mai cu samă pe terenul medicinei a devenit un feliu de studiu ȓilnic tendința de a afla leacuri pentru a apăra omenimea de nervositate. Și e o coincidență minunată, că precum pe terenul economiei știința a constatat, că un bun muncitoriu pôte fi numai un om religios, togmăi așa a constatat și pe terenul medicinei, că mijlocul cel mai bun de a apăra neamul omenesc de bóla nervosității este religiunea și credința în D-ȓeu. Resultatul acesta nouă care suntem un popor eminentamente religios ne servește spre multă mângaiere din motivul, că gândind la D-ȓeu și întărindu-ne ȓilnic în credința și iubirea ce o propagă s-ta evanghelie, vom deveni ȓilnic și mai buni lucrători și mai buni chivernisitori ai avutului nostru, și în acelaș timp vom înainta în măsură tot mai mare în frumósele manieri creștine ce ni-le impune evanghelia Domnului, d-a ierta unul altuia greșalele și a ne îndrepta unii pre alții după glasul și voința lui D-ȓeu.

Formarea și dezvoltarea armoniei, de carea vorbim în măsură tot mai mare pre terenul învățământului și al educațiunii, între casa părintescă, școlă și societate, — fiind o trebuință grabnică a timpului ne vom ocupa nentruerupt cu mijlócele, prin cari s-ó potem ajunge.

Să crescem tinerimea pentru viétă.

I.

Osebite timpuri și-au avut osebitele lor sisteme de educațiune, cari sau perfecționat, ori au degenerat, după cum au fost influințați factorii, cari au condus educațiunea, fie de virtuți, ori de viții și alte pécate sociale. Pe cât de adevărat este faptul că pécatele sociale au osebită influință asupra educației, pe atât de adevărat este, că și pécatele sociale, sunt a-se căuta în greșitele sisteme ale educației moderne, cari sunt departe de calea virtuții și a adevărului.

Este generală, și întemeiată plângerea, că educația școlii moderne este unilaterală și greșită, că în fața îngreuiirii programelor cu atâtea abstracțiuni, reguli seci gramaticale etc., cari în loc de a desvolta spiritul 'l îngreuiază numai, puțină atențiune se dá adevăratei educațiunii morale-intelectuale.

Fericite erau timpurile, când chiar titlul manualelor școlare portau signatura moralei.

„Ducere de mână cătră cinste și dreptate“ era titlul cărților de cetire, în școlile înaintașilor nostrii.

Conduși de o dorință ferbinte, de a introduce tóte reformele, și a pune școlă română la acelaș nivel de pretins progres pedagogic, am aglomerat atâtea materii în programele școlilor nóstre, cari în cea mai mare parte nu satisfac cerințelor de viétă; cu atât mai puțin inse a desvolta spiritul.

Iules Simon a staverit cel mai înalt princip al educației spirituale „voiesca o țeli, și nu a îngreui a spiritul“.

Și cât de departe suntem de acest principiu, care se impune prin maturitate și adevărat clasicism pedagogic.

Toți vedem, că programele actuale ale școlii primare, nu corespund întru tóte adevăratului scop al educației, și cerințelor de viétă; și totuși nu recunóscem cât de dăunóse sunt atari programe pentru desvoltarea nóstră și în fața reformarei legii de învățământ, carea este la ordinea ȓilei, nu am relevat serios această cestiune, nu ni am ȓis cuvântul nostru.

„Cele mai bune programe sunt vătămátore, îndată ce ostănesc mintea școlarilor“ ȓice cu dreptul I. C. Petrescu.

Nu numai din punct de vedere spiritual, dar și din punct de vedere fizic sunt enorm de păgubítore actualele programe.

„Programa care nu ține sémă de puterile fizice ale copilului trebuesce cu totul condamnată, ca și programa care nu se preocupă mai întâiu de formarea caracterelor“.

Este generală plângerea, că băeții în mare parte sunt miopi, slabi și cu defecte, și totuși nu s'au luat măsuri coercitive, fie d. e. prin propunerea higienei, și prin considerarea educației fizice, s-ó paralisăm reul.

Cât a intrat băiatul de 6 ani între murii școlii, tindem în mod tiranic al lipsi cu deseversire de libertatea sa, de visurile sale, de mișcarea atât de necesară corpului s-óu, de jocurile și plăcerile sale,

cari singure îi dau băiatului nutremântul adevărat pentru puterea de viață și producțiune.

Nu vom realiza adevărata educație, cât timp nu vom staveri adevărata armonie între educația fizică și spirituală, căci pe cât de adevărat e, că fără cultură nu este viață, pe atât și mai adevărat e, că fără sănătate, viața e percută.

Este supremul timp, ca și învățătoria noastră să se avente la acel grad de independență și maturitate pedagogică, și întrunită în reuniuni, să nu și mărginească activitatea numai la mecanismul diverselor metode de învățământ, ci să sulezeze serios cestiunea programelor și a organizării interne a școlilor noastre, și dîcînd un puternic veto fraselor goale și abstracțiunilor fără nici un folos real, cari sunt dominante în programele actuale ale școlilor noastre, să reformeze organizarea învățămîntului nostru.

Dorim reforme salutare, pretindem ca nu pentru momente, ci pentru viață să instruiem.

Era adevăratului învățământ practic-real, vie așteptata ta împărăție și în școlile noastre!

Comloșul-bănățean, 10 Ianuarie 1899.

BCU Cluj *Iuliu Vuia.*

Despre minuni.

Dacă în lumea văzibilă se produce prin o cauză a inteligenței un fenomen sensual care corespunde mersului obicinuit al naturii, nu ne mirăm. Dacă însă un ast-feliu de fenomen are un caracter neobicinuit, extraordinar, atunci ne transpune în mirare și în uimire; și din acest punct de vedere numim noi un ast-feliu de fenomen *minunat*.

Să poată însă întempla, ca nouă să ni se pară un ast-feliu de fenomen numai de aceea neobicinuit și extraordinar, fiind-că nu cunoștem modul și felul cum s'a produs. În cazul acesta nu este fenomenul în sine însuși minunat, ci numai nouă ne apare el ca atare, togmăi fiind-că nu știm cum s'a produs. Un ast-feliu de fenomen este natural.

Să poată însă ca fenomenul sensual de care e vorba, să poseadă un caracter neobicinuit extraordinar din aceea cauză, fiind-că întrece efectul tuturor forțelor naturale, ori-și cum ar fi ele combinate, și de aceea nici n'a putut fi produs de o cauză a inteligenței prin întrebuintarea forțelor naturale. În acest caz fenomenul nu are numai pentru noi aparența de minunat ci el și este faptice. Și un ast-feliu de fenomen îl numim *minune* în înțelesul strîns al cuvîntului.

Minunea deci o putem defini în următorul mod: Ea este un fenomen sensual, extraordinar produs în lumea sensibilă, mai presus de întregul ordin creat,

care nu se poate explica din legile și puterile naturale, ci se poate produce numai în mod supranatural prin activitatea imediată a-lui D-țeu, spre adevărarea revelațiunii d-țeești.

Noi deosebim trei feluri de minuni. Și anume de acelea cari întrec capabilitatea efectivă a tuturor factorilor naturali, cari adecă reprezintă un efect, care în sine însuși privit este minunat; apoi ast-feliu de minuni cari întrec puterea efectivă a tuturor cauzelor naturale, cari reprezintă un efect, care în tot cazul încă poate fi rezultatul puterilor naturale, dar nu în același subiect la care și în care să produce efectul (d. e. readucerea unui mort la viață); și în fine ast-feliu de minuni, cari întrec puterea tuturor factorilor naturali (d. e. vindecarea unui bolnav numai prin cuvînt).

O minune poate fi săvîrșită numai de D-țeu, pentru-că numai El poate fi cauza efectuită a unei minuni. Pentru-că a) minunea după conceptul său presupune o cauză, care are o stăpînire absolută peste natură și peste legile ei, ast-feliu că în activitatea sa nu este nici decît legată de natură și de legile ei. O ast-feliu de stăpînire peste natură însă posedă numai D-țeu, creatorul naturii. b) D-țeu poate în un caz anumit a împiedeca activitatea unei legi naturale sau a produce un efect nou spre a cărui producere o putere naturală peste tot nu este capabilă. Și acesta din motivul, că legile naturale nu sunt pentru El invingibile. Dar togmăi în acesta consistă minunea, că D-țeu în un caz anumit împiedecă activitatea unei legi naturale, sau produce un nou efect pe cale supranaturală, care după legile naturale nu s'ar fi putut produce. Prin urmare numai D-țeu poate produce minuni, pentru-că pentru El singur sunt legile naturale neinvincibile.

Minunea după ființa sa este d-țeească, și adecă un act imediat d-țeesc. El lucrează prin providența sa eternă. El poate să lucreze într'un mod supranatural, adecă să împlinescă lucruri cari se întrecă legile și forțele naturii, pentru-că este atot puternic. Înțelepciunea sa infinită nu se opune, pentru-că minunile sunt necesare spre împlinirea scopurilor înalte a-le religiei. Bunătatea lui cea nefinită încă nu se opune, evidentă fiind necesitatea minunilor. Ființe create pot fi întrebuintate la săvîrșirea unei minuni numai ca instrumente, adecă așa că D-țeu să folosește de ele la săvîrșirea unei minuni ca de cauze instrumentale, sau că El la rugarea lor săvîrșeste prin ele o minune. Omul și celelalte ființe raționale create nu pot face minuni decât cu ajutorul unei puteri, ce D-țeu le dă spre acest scop.

Prin acesta este tot-deodată dovedită și posibilitatea minunii. Togmăi de aceea fiind-că minunea poate emana numai dela D-țeu, 6r D-țeu în urmarea stăpînirii și puterii sale absolute asupra naturii, faptice poate efectui minuni, este minunea posibilă.

Asertiunea, că prin minuni s'ar altera cursul normal al lumii, nu are nici o basă reală. Minunea este numai o excepțiune, o abatere, care se face în anumite cazuri speciale dela o lege naturală. Legile naturale rămân prin acésta cu totul neatinse și nealterate, ér cursul lumii își urmează nealterat mersul ei. Numai în cazuri speciale D-șeu prin activitatea sa imediată supranaturală produce fenomene la cari prin cauzele naturale nu se póte ajunge. Cum póte fi aici deci vorba despre o alterare sau chiar știrbire a ordinii naturale. Minunile nu schimbă nici nu răs-tórână legile naturii; suspendă numai cursul și acésta numai într'un cas și un loc dat, unind ceva supranatural. Dar oprirea momentană a unei mașine d. e. sub mâna conductorului ei, schimbă sau violează întru ceva legile după care mașina să mișca mai înainte? După óre-care cas miraculos, legile naturii rămân aceleași, și urmează mersul lor natural, chiar în momentul când ele sunt suspendate ici sau colo, în cutare sau cutare împrejurare; pretutindenea aiurea urmează fără întrerupere acțiunea lor obicinuită. Nu se póte admite nici aceea, că minunile nu sunt de acord cu perfecțiunea naturii, din cauză, că fac a se admite, că puterile și legile sale naturale sunt neîndestulitoare pentru scopurile sale și necesitează un ajutor supranatural. Dacă minunile se cred necesare, acésta nu pentru trebuințele naturii, cari realminte pot tot-dauna să fie împlinite prin mijlócél naturale ce D-șeu i-au dat; este numai a satisface necesităților omului, pentru niște scopuri mari, scopuri supranaturale.

La tot casul însă fiecare minune trebuie să aibă un scop, căci D-șeu nu este activ fără nici un scop. Acest scop însă nu-și are motivul în ordinea fizică, ca și cum în ea ar fi ceva neperfect, defectuos, și ar trebui completat prin vre-o minune. A presupune așa ceva ar fi un absurd, pentru-că natura fizică nu are lipsă de o întervenire imediată d-șească spre ajungerea scopurilor sale. Ea póte realisa aceste scopuri prin puterile sale imanente și după legile naturale-fisice. Minunea se refereste tot-dauna la ordinea m o r a l ă, este adecă tot-dauna motivată prin un scop mai înalt, care nu-și mai are basa sa în ordinea fizică, ci în ordinea morală. Are un scop moral care nu se póte ajunge cu puteri, cari urmează legilor sale cu necesitate, ci se póte ajunge numai cu puteri, cari urmează legilor morale cu libertate și cari trebuie înduplecate la urma-rea acésta cu motive corăspunđótore. Dacă face D-șeu o minune, apoi nu o face pentru natura fizică, ci pentru omul liber. Prin minuni D-șeu voieste adecă a descoperi ómenilor în mod straordinar sau un adevér spre a-i convinge despre el în mod absolut, sau voieste ca să-și aréte puterea, domnia și bunătatea sa, și prin acésta a-i îndemna la ascultare de voința sa cea prea înaltă. Minunile au de scop deci preamă-rea lui D-șeu și fericirea ómenilor.

Togmai de aceea trebuie ca fapta, care ni-se

înfățișază ca minune să fie de un astfelu de caracter, ca pe de o parte să apară ca efluxul înțelepciunii, bunătății și maiestății d-șești, și apoi ca modul și chipul în care s'a produs să-i dea acest caracter, ér pe de altă parte să póta servi și să servească faptice spre preamărirea lui D-șeu și fericirea ómenilor. Dacă la o faptă care voieste să treacă de minune nu aflăm aceste criterii, sau posede însușiri contrare de cele amintite, nu o vom ținé nici odată de o minune adevărată reală, ci va trebui să o primim ca o minune pârută.

Z.

Quinquenalul și pensiunea.

În nici o cestiune, indolența noastră nu a degenerat în adevérat fatalism, ca tocmai în cestiunea validității drepturilor noastre garantate prin legea de pensiune.

Suntem adânc consternați, când cetim, cum colegii altor școle, primesc frumoșe pensiuni, pe când noi de și stăm în acelaș raport de drept la pensiune, suntem scurtați în drepturile noastre, pentru tristul adevér, că înși-ne nu am grijit la timpul său, a usa de dreptul care ni acórdă legea.

Cu 1 Octobree 1898 toți învățătorii diplomați, cari au servit ne întrerupt cinci ani din urmă, fie ca definitivi, provisorii ori suplenți, se bucură în sensul legii din 1893, de încă un adaus la salariu de 50 fl.

Constituind acest quinquenal o faptică mărire a salariului, cu el se ridică și îndreptățirea noastră la pensiune.

Aceiaș îndreptățire însă trebuie validată în sensul legii și dispusățiunilor în vigore.

Se obsérvă, că învățătorii cari primesc quinquenalul din ajutoriul de stat, nu au a face nici un demers pentru validitatea îndreptățirii lor la pensiune, căci însuși înaltul minister transpune actele administrațiunii fondului de pensiune, ear învățătorii respectivi se aviséză simplu de cătră oficiul de dare să solvéscă diferența procentelor ridicate.

Noi cesti, cari primim quinquenalul dela cestiune, avem să cerem dela comitetel parochiale atestat oficios, prin care se adeverește că conf. ca susținătórea școlei, ni prestă quinquenalul, și făcând petițiune formală cătră înaltul minister de culto, prin carea cerem arcarea procentelor solvinde în fondul de pensiune, și adnesând și cărticica de pensiune, să le trimitem pe calea inspectorilor regesci înaltului minister, unde în cel mai scurt timp ni se va rezolvi cauza.

Se învățăm a fi mai zeloși și punctuali încă și atunci, când vorba e de asigurarea sorții greu cer-
catelor noastre familii.

Cei interesați, sus se avem inimele.

Comloșul bănățean 10 Ianuarie 1899.

Iuliu Vuia.

O carte didactică bună.

În mijlocul sterilității noastre literare și a greu-
tăților vieții, între cari trăim noi, simțim deosebită
mângâiere sufletescă, când putem lua notiță despre
apariția cutărui product literar. Bucuria noastră va tre-
bui să fie cu atât mai mare, când vede lumina zilei o
carte de valoare incontestabilă. O astfel de lucrare
este și recenta scriere a Dlui profesor Dr. Iosif
B l a g a, intitulată: **Teoria Dramei**, cu un tractat
introdutiv despre frumos și artă (Brașov, edi-
tura autorului, 1899.). Cuprinsul acestei cărți este
următorul: Prefață (pag. 1—4); întro-
ducere (pag. 5—8). I. Despre frumos (pag. 9—
51). II. Fondul dramei în genere (52—84).
III. Diferitele genuri de poezie drama-
tică (pag. 85—222). IV. Technica dramei
(pag. 223—280). V. Originea și desvol-
tarea istorică a dramei (271—302). VI.
A d a o s (303—311). — Cartea e menită a servi
ca manual didactic pentru clasa VII. gimnasială.
Dar materialul bogat cuprins într'însa este atât de
instructiv și de interesant, încât ea cu adevărată
plăcere poate fi citită chiar și de oameni maturi din
clasa noastră cultă.

La tractarea materiei autorul aplică mai ales
metodul inductiv, care procedare este foarte nimerită
și la loc. Înainte de a expune teoria, autorul dă ca
exemple și ca material de intuițiune piesele drama-
tice cele mai alese, de cari, durere, nu se prea află
în literatura noastră. — Expunerea preste tot este
clară și ușor de înțeles. Acastă operă va suplini o
lacună în literatura noastră didactică. O recomandăm
cu totă căldura în atențiunea bărbaților nostri de
școlă și a publicului iubitor de literatură.

Prețul unui exemplar: 1 fl. 80 cr. i.

D I V E R S E.

† *Necrolog.* Ioan de Lemény în numele său și'n
al soției sale Maria născ. Horváth de Zalabér, precum și
în numele fraților săi: Dr. Pompiliu de Lemény, Dr. Ni-

colae de Lemény și soția Minerva născ. Caravia și copiii
lor Maria, Ionel, Feliciu și Nieu, și Dr. Liviu de Lemény
și soția Eleonora născ. Dörr și copiii lor Livia, Maria,
Eleonora, Vera și Liviu, cu adâncă durere fac cunoscut,
cumcă iubitul lor părinte

Illustrissimul Domn Ioan Bran Pap de L e-
m é n y et K o z l a c. r. consilier la curtea de apel în
pensiune, fost căpitan suprem al Districtului Făgăraș,
assessor și defensor matrimonial la Consistorul metropo-
litan gr. or. român etc. după o lungă activitate pentru
biserica și națiunea sa, pentru tron și patrie, în 11
(23) Ianuarie a. c. la ora 10 din noapte în etate de 88
ani, împărtășit cu santele taine, fără multe suferințe a
reșosat în Domnul.

Rămășițele pământesci se vor conduce Miercuri în
13 (25) Ianuarie ora 2 p. m. din casa proprie (șirul ce-
tățuei 5) la biserica Santei Adormiri din Brașovul-vechiu,
și se vor așeza spre eternă odihnă în mormântul fami-
liei. Fié-i țărina ușoră și memoria binecuvântată! Brașov,
12 (24) Ianuarie 1899.

Ioan Bran Pop de Lemény s'a născut în 1811 în
Zărnesci (lângă Brașov) dintr'o familie originară din păr-
țile Chiorului; și-a făcut studiile la Blășiu, Sibiu și Clu-
șiu. Primind diploma de avocat s'a așezat în 1837 în
Brașov, unde fu activ, ca avocat român și desvoltă o
stăruință energetică, pentru eluțarea drepturilor naționale
ale Românilor în fundul regiū. La adunarea de pe Câm-
pul Libertății din Blășiu, în 3 (15) Maiu 1848 participă
cu protopopul Ioan Popasu, ca delegat al Brașovului. Bran
a fost unul dintre secretarii adunării și fū ales membru
în deputațiunea însărcinată de a presenta petițiunea na-
țiunei române Impăratului Ferdinand. Ca membru în co-
mitetul național român și în comisiunea pentru apărarea
țării, conlucrează la organizarea militară a Românilor. După
terminarea revoluțiunii Bran este numit inspector în cer-
cul Branului. În calitatea acésta el fū primul angloiat
public român în municipiul cetății Brașovului. După a-
ceea numit referent în secțiunea justiției la guvernul ci-
vil și militar al Transilvaniei, apoi consilier la tribunalul
țării. Intr'aceea a fost chiămat, ca bărbat de încredere al
națiunei române la Viena, la ministeriul de interne în
causa desărcinării pământului, și la ministeriul de justi-
țiă pentru introducerea Codului civil austriac și în Tran-
silvania (1849—1852). Mai târziu fū numit consiliar ces.
reg. la Curtea de apel din Sibiu, 1852—1861. După
restabilirea vechei constituții a Ardealului Bran fū numit
la 1861 căpitan (comite) suprem al districtului Făgăra-
șului, unde la stăruința lui limba română a fost introdusă
ca limbă oficială. La 1863 îl vedem, ca deputat ales în
dieta Transilvaniei din Sibiu, ér în 1864 delegat din par-
tea acesteia în consiliul imperial din Viena. Schimbându-se
sistemul de guvernare între 1865—1867 Bran a trebuit
să se retragă și fū pensionat. De atunci a trăit în Brașov.
Dela punerea în viață a statutului „organic“, 1869, Ioan
Bran a luat parte activă viuă și la viața bisericescă, a
fost deputat archidieceșan în congresul național-bisericesc
și până la mórtea sa asesor și defensor matrimonial al

Consistoriului metropolitan gr. or., care oficiu și-l'a împlinit întot-déuna cu cea mai mare conștiințiozitate.

Pentru dezvoltarea vieții culturale naționale a dovedit asemenea mult zel și interes. A fost membru pe viață al „Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român“, precum și a altor societăți române.

I n m o r m ê n t a r e a. Despre înmormântarea regretat. defunct cetim în „Gaz. Trans.“ următoarele: La orele 2 d. a. casa răposatului de pe delul străzii era încunjurată de un public foarte numeros, aproape cu desăvârșire românesc din orașul nostru, care venise să dea ultima onoare veteranului dela 1848. Pe lângă inteligența noastră reprezentată în număr mare, vedurăm și mulți fruntași din popor în conduct. Carul funebru tras de patru cai fu precedat de toți cei opt preoți din Brașov și Stupini, în frunte cu protopopul Ioan Petric. În biserica din Brașovul-vechiu, înainte de terminarea prohodului și după cetirea evangheliei, preotul dela această biserică Iosif Maximilian ținu o vorbire funebrală bine simțită, în care desfășurând momentele însemnate din viața plină de activitate a răposatului pe terenul național, bisericesc și cultural, îl asemănă cu un stejar falnic bătrân, care căzând așteptă să resară în urma lui vlăstare tinere cu aceeași putere de viață. Pe cociug, care era încunjurat de fii și ficele răposatului, erau mai multe cununi dedicate bunului părinte și zelosului bărbat al națiunii.

† **Cis de mörte.** Tinerul de bună speranță teologul abs. Mihail Davidovici, în flórea etății a trecut la cele eterne în 25 Ianuarie c. în s-ta mănăstire din Voiloviț. Rămășițele pămênțești a-le defunctului au fost aședate spre vecinică odihnă în aceeași mănăstire în 26 l. c. n.

Fie-i țerina ușoră și memoria binecuvântată!

* **Un German despre Cuțo-vlahi.** Dl Goltz, inspectorul fortificațiilor și corpului de pioneri din Berlin, care a petrecut 12 ani în Turcia, având misiunea să reorganizeze armata turcească, publică în revista berlinesă „Beilage zur Allgemeinen Zeitung“ un articol în care vorbește și despre Românii din Macedonia.

„Cuțo-vlahii, țice dl Goltz, sunt un popor pacinic inteligent și nu sunt atât de nemulțămiiți, cum s'a susținut despre ei adese-ori. Ei doresc o situație mai liberă, care să corăspundă inteligenței lor reale și gândirii lor progresiste, ear' pentru independența lor religiósă ei pretind a avé un metropolit român. Ei au un liceu, au școli populare bune și biblioteci; cei cu dare de mână spriginesc interesele culturale, mulți dintre aceștia au trăit la studii în Atena, ori în străinătate“.

Dl Golz socotește numărul Românilor din Macedonia la 500—600 000.

* **Munca mașinelor.** După calcularea unui inginer ar fi necesară munca a-lor 16 milioane de ómeni, ca să săvârșască acelaș lucru, pe care astăzi îl săvârșesc 50 de mii de ómeni cu ajutorul mașinelor.

* **La construirea căilor ferate din munții Elțeviei** s'a constatat, că lucrătorii la o înălțime de 3000

de metrii pot lucra numai a treia parte mai puțin de cum de regulă lucrează jos în vale.

* **Rege vegetarian.** Regele Italiei este singurul vegetarian dintre domnitorii europeni, și singurul carele în o bătălie (la Custozza) a fost rănit și încă foarte grav.

* **Mulțămiiță publică.** Subscrisul în numele comitetului parochial gr. or. român din Remetea Lunca protop. Belinț vin și pre această cale a exprima sincera mulțămiiță Stimatului Domn Milan Gyermek notar cercual care din zel creștinesc, a dăruit sfinteii biserici, două răpizi și o cruce în preț de 10 fl.; ér veduva Eva Subescu un prapore frumos în preț de 23 fl. — Remetea Lunca la 12/24 Ianuar 1899. Nicolae Stefanoviei, inv. și notar în comitet.

* **Comoară aflată.** — Din Kiew se anunță, că cu ocaziunea renovării bisericii St. Antoniu de acolo, sub padiment, într'o scorbura, s'au aflat niște vase de metal pline cu bani de aur și argint. Cei mai mulți bani sunt de pe timpul lui Sigismund III. regele polon. Intre bani a fost și o medaliă foarte mare de aur de pe timpul Țarului Petru cel mare, din 1702. S'au aflat și niște documente scrise, din cari rezultă, că această comoară a fost ascunsă de metropolitul Roman Kopia la 1731. Intreaga comoară constă din 1100 taleri de aur și 10,000 taler de argint. Comoara este proprietatea bisericii.

* **Palatul Dogilor din Veneția.** Acel edificiu măreț, care a fost fala și mândria veacurilor pe terenul arhitecturii, este în ajun de a se derimá. Din Roma se anunță, că comisiunea de belle arte a ministerului de culte italian, a esaminat țilele trecute falnicul palat și a constatat, că nu poate lua nici o răspundere pentru el de oare-ce într'o parte a lui încă din timpuri străvechi se află o mare crăpătură, care poate în tot momentul se pricinuească dărimarea palatului. Declarația aceasta a produs în întreaga Italiă senzația.

* **Mormântul lui Romulus.** În Italia, dar' cu deosebire în Roma și jur, de aproape 200 de ani se fac multe săpături și în anii din urmă s'au scos la iveală multe monumente clasice. Acum se fac săpături în Forul Roman și precum se anunță din Roma s'a descoperit piatra de la mormântul lui Romulus, legendarul întemeitor al Romei. Acest monument a fost păstrat cu mută pietate de către Romani până în timpurile viforoase ale imperiului, când a dispărut. Unde a fost mormântul lui Romulus și dacă în adevér piatra păstrată de Romani și aflată acum, a stat la mormântul regelui legendar — este altă întrebare.

* **Mare cutremur de pământ în Grecia.** Din Atena se anunță, că un mare cutremur de pământ a fost la 22 l. c. diminéța în Pelopones. Două sate fură distruse. Orașul Filire fu părăsit de locuitori. Zidurile caselor au crepat. Pagubele sunt foarte mari.

* **In cestiunea desarmării.** Conte Murawiev a adresat o nouă notă circulară, din ordinul Țarului, către reprezentanții tuturor puterilor. Nota dá mai înainte de toate espreziune speranței, că deși de 6 luni încóce orizontul situațiunii generale este întunecat și cu toate înar-

mărilor, la cari au procedat câte-va puteri, totuși guvernului rusesc îi va succeda a da o bună soluțiune problemei umanitare de pace a Țarului. Rusia, înainte de a-se începe lucrările pentru Congresul internațional de pace și desarmare, află necesar a-se inaugura un schimb prealabil de vederi pentru a prepara terenul și soluțiunile finale. Ea dorește dar, să se stabilască o înțelegere asupra punctelor următoare: 1. Să nu-se mărească în decursul unei perioade anumite forțele militare și navale, nici bugetele respective ale statelor contractante; 2. Să se caute mijlocele de a-se reduce pe viitor efectivul acestor forțe și și aceste bugete; 3. Să se interdică întrebuințarea oricărei arme nouă, sau a unei pulbere mai puternice, decât cele întrebuințate ași la tunuri și puci; 4. Să se interdică în cas de izbucnire a unui războiu a explozivelor grăznică, și să se interdică aruncarea explozivelor din baloane. Noua circulară mai face amintire despre o serie înțregă pe puncte, cari ar trebui discutate în conferința de pace.

* *Cele mai mici State din lume.* — S'a crezut până acum că cele mai mici State din lume sunt: Monaco, Sant-Marino și Lichtenstein. Acesta însă nu-i adevărat. Există trei „regate“ cu mult mai mici. Unul e St. Kilde, situat în partea apusună a Hebridelor; el are o întindere de 2 kilometri pătrați și e locuit de vre-o două sute de pescari, cari au colibe mici și sărăcăcioase. Peste acești locuitori domnește o „regină“. Ea e alasă de popor și domnește până ce se mărită. La măritiș, puterile ei nu trec în mâinile bărbatului, ci e nevoită să abdică, ca să se alăge o altă Regină dintre fetele sau văduvele cari n'au domnit încă. În nici un cas bărbății nu pot fi aleși ca domnitori. Al doilea „regat“ este Goust, situat în Franța, în departamentul Pirineilor de jos, la o înălțime de 350 de met. d'asupra nivelului mării. „Statul“ acesta dată de mai multe sute de ani. El are 120 de locuitori, cari se ocupă cu țesutul lânii și al mătăsei. Micul stat este guvernat de un consiliu, compus din ómenii cei mai bătrâni din localitate. Ei se aleg pentru înțrega viață. În Goust nu există biruri. Cel mai cunoscut însă dintre aceste „State în miniatură“, e Moresnet; el formă un colțisor situat între Aachen, Eupen și Terviers. La 1815 când s'a făcut regularea graniței între Prusia și Țările-de-jos, Moresnet a fost uitat; el e și acum un „Stat“ liber. Cetățenii lui fac un serviciu militar și anume: jumătate din ei în Prusia și jumătate în Belgia. Doi comisari, unul prusian și altul belgian, locuiesc în Moresnet. Ei sunt însărcinați cu aplanarea certelor dintre locuitori.

Concurs.

Pe baza rezoluțiunii Venerabilului Consistor eparhial, dto 28 Noemvre 1898 Nr. 6691/98, prin această se scrie concurs pentru parochia a doua reactivată din Bucovăț (protopresb. Timișorii), cu termin de 30 de zile dela prima publicare în foia „Biserica și Școla“.

Beneficiul parochial constător din folosirea unei sesiuni parochiale, din stola și birul usuat dela credin-

cioșii cari locuiesc în partea stângă a comunei dela drumul ce duce spre Moșnița, computat la olaltă face cel puțin 600 fl. anual.

Recursele ajustate cu atestatele despre calificația prescrișă în §-ul 15 lit. b. al Regulamentului pentru parochii din a. 1891, sunt a se așterne P. On. oficiu protopresbiteral din Timișóra-Fabric. Concurenții vor avé să se presente, cu observarea §-ului 18 din același Regulament. în s. biserică de acolo, spre a-și arăta desteritatea rituală și omiletică.

Dat în Bucovăț, din ședința comitetului parochial ținută la 5/17 Decemvre 1898.

Comitetul parochial.

Cu consensul ppresb.: Dr. TR. PUTICI, m. p.

Pentru îndeplinirea definitivă a parochiei de clasa a III-a din Susani cu filia Nadaibesci, protopresbiteratul Buteni, se scrie concurs cu 30 de zile dela prima publicare în foia oficiasă „Biserica și Școla“ pre lângă următoarele emoluminte: 1) Casa parochială cu grădina de legumi în Susani; 2) 7 jugere pământ arătoriu; 3) Stolele usuete dela parochia matră și filie.

Doritorii de a dobândi această parochie sunt avisați a-și trimite recursele lor instruite Conform Stat. org. și adresate subscrisului Comitet parochial, pre calea Prea On. oficiu protopresbiteral al Butenilor (Butyin), având în decursul publicării de concurs a se presenta în sta biserică din Susani, pentru de a-și arăta desteritatea în serviciu și cuvântare.

Susani la 2/14 Ianuaru 1899.

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: IOAN MORARIU, m. p. adm. protopopesc.

Conform dispușețiunii Ven Consistoriu din 22 Decemvre 1898 Nr. 7250. se scrie concurs pentru deplinirea parochiei de clasa primă, din Sân-Miclăușul-Mare, protopresbiteratul B-Comioș, devenită în vacanță prin mórtea parochului Svetoniu Petrovici cu termin de alege în 60 de zile dela prima publicare și pe lângă următoarele emoluminte. 1. Una sesiune pământ constătoare din 30 jugere. 2. Birul și stolele usuete.

Alegândul preot va suporta tóte sarcinile publice. Văduva preoteasă are drept la competența viduală pe un an de zile.

Deórece însă comuna noastră numără circa 3500 de suflete póte curând să se ivească necesitatea de a se organiza a două parochie, când apoi se va împărți birul și stolele între ambi preoți.

Dela recurenți se recere calificațiune de clasa primă având a-și ajusta recursele conform §. 13 din Statut și a § 15 din Regulament, și adresându-le comitetului parochial se le substearnă Prea On. Domn Paul Miulescu protopresbiter în B. Comloș (N.-Kombos), ér până la alege se se prezenteze în biserică din Sân-Miclăușul-mare și anume în Duminicile din 24, 30 Ianuar; 7, 21 Februaru și în 7 Martie, fiind-că în celelalte Dumineci se face servițiul divin în limba sârbescă, — spre a-și arăta desteritatea în oratorie și rituale.

Din ședința estraordinară a comitetului parochial gr. or. român din Sân-Miclăușul-mare ținută la 27 Decemvre 1898.

Dr. Nes. Oprean, m. p. Atan. Lipovan, m. p.
pres. com. par. not. com. par.

În conțelegere cu: PAUL MIULESCU, m. p. protopresbiter ases. consist.